

Bir üniversite hastanesi çalışanlarında sigara içme durumu ve üçüncü el sigara dumanı farkındalığı: Kesitsel bir çalışma

Gülşah Öztürk¹, Tijen Acar²

¹Kafkas Üniversitesi Tıp Fakültesi, Aile Hekimliği Anabilim Dalı, Kars, Türkiye

²Düzce Üniversitesi Tıp Fakültesi, Aile Hekimliği Anabilim Dalı, Düzce, Türkiye

ÖZ

Amaç: Sigara kullanımı, dünyada ve ülkemizde önlenebilir ölümlerin başlıca nedenlerinden biri olmaya devam etmektedir.¹ Aktif ve pasif içiciliğin sağlık üzerindeki olumsuz etkileri kapsamlı bir şekilde belgelenmiş olmasına karşın, üçüncü el sigara dumanı (ÜESD) kavramı görece yeni olup toplumda ve sağlık çalışanları arasında yeterince bilinmemektedir.² ÜESD, tütün ürünleri içildikten sonra yüzeylerde ve havada kalan toksik kalıntıların ortamdaki diğer bileşenlerle tepkimeye girerek yeniden kirleticiler oluşturmasıdır ve aktif içiciliğe kıyasla daha toksik olabileceği öne sürülmektedir.³ Bu çalışma, bir üniversite hastanesinde görev yapan çalışanların sigara içme durumunu, nikotin bağımlılık düzeylerini ve ÜESD farkındalıklarını değerlendirmeyi; sigara içme davranışı ile ÜESD farkındalığı arasındaki ilişkiyi ortaya koymayı amaçlamıştır.

Gereç ve Yöntem: Kesitsel tipteki bu çalışma, Kafkas Üniversitesi Tıp Fakültesi Sağlık Araştırma ve Uygulama Merkezi (SUAM) Hastanesi'nde 10 Temmuz – 15 Eylül 2024 tarihleri arasında yürütüldü. Araştırmaya gönüllü olarak katılan 277 hastane çalışanına sosyodemografik özellikler, sigara kullanma alışkanlıkları, ÜESD Hakkında Farkındalık Ölçeği (ÜESDHFÖ) ve Fagerström Nikotin Bağımlılık Testi'ni (FNBT) içeren yapılandırılmış bir anket formu uygulandı. Veriler IBM SPSS 20 programı ile analiz edildi. Gruplar arası karşılaştırmalarda Mann-Whitney U testi, Kruskal-Wallis varyans analizi ve Ki-kare testi; korelasyon analizlerinde Spearman korelasyon katsayısı kullanıldı. İstatistiksel anlamlılık sınırı $p < 0,05$ olarak kabul edildi.

Bulgular: Çalışmada katılımcıların %49,1'i kadın, %50,9'u erkek olup yaş ortalaması $33,53 \pm 7,83$ yıl idi. Sigara içme prevalansı %43,3 (erkeklerde %58,1, kadınlarda %27,9) olarak bulundu. Sigara içenlerin FNBT puan ortalaması $4,15 \pm 2,97$ olup %35'i düşük, %50'si orta ve %15'i yüksek düzey nikotin bağımlılığına sahipti. Katılımcıların önemli bir kısmının (%67,5) kendini bağımlı olarak değerlendirdiği ve büyük çoğunluğunun (%83,3) sağlıkları konusunda endişe duyduğu görülmüştür. Buna karşın, katılımcıların %35'inin sigarayı bırakmayı düşünmediği saptanmıştır. Katılımcıların %74,7'si ÜESD kavramını daha önce hiç duymamıştı. Kavramı bilen katılımcıların ÜESD sağlık etkileri, çevrede kalıcılık ve toplam farkındalık puanları anlamlı düzeyde daha yüksek bulundu ($p < 0,001$). Kadınların ÜESD çevrede kalıcılık alt boyut puanı erkeklere göre anlamlı derecede yüksekti ($p < 0,05$). Sigara içen, içmeyen ve bırakmış gruplar arasında ÜESD farkındalık düzeyleri açısından anlamlı fark saptanmadı ($p > 0,05$). Sigara içenler arasında sağlığı bozma endişesi taşıyanların ÜESD çevrede kalıcılık puanları daha

✉ Gülşah Öztürk • glshorsal@icloud.com

Geliş tarihi / Received: 14.04.2026 **Kabul tarihi / Accepted:** 05.05.2026 **Yayın tarihi / Published:** 22.05.2026

Telif hakkı © 2026 Yazar(lar). Sağlığı Geliştirme ve Sigara ile Mücadele Derneği tarafından yayımlandı. Açık erişimli bu makale, orijinal çalışmaya uygun şekilde atıfta bulunulması koşuluyla, herhangi bir ortamda veya formatta sınırsız kullanım, dağıtım ve çoğaltmaya izin veren [Creative Commons Atıf Lisansı \(CC BY\)](#) ile dağıtılmıştır.

Copyright © 2026 The Author(s). Published by The Society for Health Promotion and Tobacco Control. This is an open access article distributed under the [Creative Commons Attribution License \(CC BY\)](#), which permits unrestricted use, distribution, and reproduction in any medium or format, provided the original work is properly cited.

yüksek bulunurken ($p<0,05$), FNBT puanları ile ÜESD farkındalık ölçeği puanları arasında anlamlı korelasyon saptanmadı ($p>0,05$).

Sonuç: Bu çalışma, hastane çalışanlarında sigara kullanım prevalansının ulusal ve uluslararası ortalamaların üzerinde olduğunu, ÜESD farkındalığının ise belirgin biçimde yetersiz kaldığını ortaya koymuştur. Eğitim düzeyi yüksek bir grupta dahi ÜESD kavramının bilinmemesi, mevcut hizmet içi eğitim programlarının bu konudaki yetersizliğine işaret etmekte; sigara kullanımının kurumsal düzeyde acil bir sağlık sorunu olarak ele alınması gerektiğini göstermektedir. Sağlık çalışanlarının yüksek stres altında çalışması gözetilerek, stres yönetimini de kapsayan bütüncül tütün kontrol programlarının geliştirilmesi önem taşımaktadır. Sağlık Bakanlığı'nın Sigarasız Hastane politikalarının güçlendirilmesi; ücretsiz sigara bırakma tedavileri, sigara bırakma eğitimleri ve psikolojik danışmanlık gibi destek mekanizmalarının etkin biçimde uygulanması gerekmektedir. Sağlık çalışanlarının yalnızca tütün kontrolünün uygulayıcısı değil, korunması gereken bir risk grubu ve toplum için rol model bireyler olarak ele alınması önerilmektedir. Ayrıca ÜESD kavramının ulusal tütün kontrol politikalarına, kampanyalarına ve kurumsal eğitim müfredatlarına sistematik biçimde dahil edilmesi gerektiği vurgulanmaktadır.

Anahtar kelimeler: sigara kullanımı, üçüncü el sigara dumanı, sağlık çalışanları, nikotin bağımlılığı, tütün kontrolü, farkındalık, aile hekimliği

Kaynakça

1. World Health Organization (WHO). Tobacco [Internet]. Geneva: WHO; 2025. Available at: <https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/tobacco> (Accessed on 2025 Jan 6).
2. Acuff L, Fristoe K, Hamblen J, Smith M, Chen J. Third-hand smoke: old smoke, new concerns. J Community Health 2016; 41(3): 680-687. [\[Crossref\]](#)
3. Matt GE, Quintana PJ, Zakarian JM, et al. When smokers move out and non-smokers move in: residential thirdhand smoke pollution and exposure. Tob Control 2011; 20(1): e1. [\[Crossref\]](#)